

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Сумського
державного університету
Василь КАРПУША

« 24 » 2023 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів докторської дисертації Уткіної Марини Сергіївни

на тему «Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Рецензенти д-р юрид. наук, проф. Сухонос В. В., д-р юрид. наук, проф. Старинський М. В. та д-р юрид. наук, доц. Бондаренко О. С., розглянувши докторську дисертацію Уткіної Марини Сергіївни та наукові публікації, в яких відображені основні наукові результати докторської дисертації, прийняли такий висновок щодо дисертаційної роботи на тему «Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні».

1. Актуальність тематики дослідження. У червні 2022 р. на засіданні Європейської ради за участю лідерів країн-членів Європейського Союзу, одноголосно було прийнято історичне для України рішення – надано статус кандидата на членство в Європейському Союзі. Проте, перед нашою державою були поставлені певні умови та вимоги, які Україна має виконати вчасно. Серед таких завдань були виокремлені наступні: удосконалення нагляду за суб'єктами первинного фінансового моніторингу: аудиторами, бухгалтерами, адвокатами тощо; боротьба та протидія корупції; боротьба та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом й ін. Враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку України слід згадати й

інклюзивний процес досягнення 17 Цілей сталого розвитку (Глобальний цілей), що сприяють економічному зростанню, соціальній справедливості та міцним інституціям. Одна із Цілей – 16 «Мир, справедливість та сильні інститути» має своїми завданнями зміцнення системи боротьби й протидії організованим злочинності та незаконним фінансовим потокам й зброї; істотне зменшення масштабів корупції та неправомірної вигоди (хабарництва); розвиток ефективних, підзвітних та прозорих інституцій. Зокрема, до 2030 року необхідно суттєво скоротити незаконні фінансові потоки та потоки зброї, посилити відновлення та повернення викрадених активів і боротися з усіма формами організованої злочинності. Отже, зменшення фінансової злочинності має вирішальне значення, а регулятивні очікування є високими.

З урахуванням цього, фінансовий моніторинг необхідно розглядати як одну із найважливіших стратегій боротьби й протидії фінансовій злочинності та досягнення вище зазначених завдань. Необхідно також наголосити на тому, що корупційна складова й легалізація так званих злочинних доходів є загрозами наразі і для ефективного використання фінансових ресурсів, наданих зарубіжними країнами. Наша держава є членом різних міжнародних організацій, зокрема Організації Об'єднаних Націй, Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей й взяла на себе зобов'язання розвивати та вдосконалювати систему фінансового моніторингу для протидії фінансовій злочинності, легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Отже, вона повинна відповідати міжнародним стандартам і рекомендаціям щодо здійснення фінансового моніторингу, співпрацювати з іншими країнами для обміну фінансовою інформацією. Особливої актуальності набуває комплексне удосконалення адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу в Україні з урахуванням можливостей використання новітніх технологій, врахування міжнародних стандартів й європейських рекомендацій, досягнення Цілей сталого розвитку.

З урахуванням зазначеного вище, тематика дисертаційної роботи Уткіної Марини Сергіївни є актуальною й має важливе науково-теоретичне та практичне значення, оскільки спрямована на вирішення актуальної науково-

прикладної проблеми, пов'язаної із розробленням адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу як одного з ефективних методів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на основі дослідження положень доктринальних джерел, положень чинного вітчизняного й зарубіжного законодавства та практики їхньої реалізації.

2. Зв'язок роботи з державними чи галузевими науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Уткіної Марини Сергіївни на тему «Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні» виконана в межах наукових напрямів Сумського державного університету. Робота відповідає Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки в Україні на період до 2023 року з розділу «Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держав» і Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану виконання науково-дослідних робіт Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, пов'язаних із тематиками «Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної, судової та фінансової систем України» (номер державної реєстрації – 018U001317), «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних доходів» (номер державної реєстрації – 0120U100474), в межах договору № БФ/24-2021 щодо «Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку «Суспільні науки» у Сумському державному університеті» й науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та права Сумського державного університету «Національна безпека України через запобігання фінансовим шахрайствам та легалізації брудних грошей : воснні та

післявоєнні виклики» (номер державної реєстрації – 0123U101945), у яких авторка брала участь як виконавиця.

3. Особистий внесок Уткіної Марини Сергіївни полягає в аналізуванні проблематики дослідження, формуванні та розробленні основних ідей й теми дисертації, створенні науково-теоретичних положень системного підходу до розроблення адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу як одного з ефективних методів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на основі дослідження положень доктринальних джерел, положень чинного вітчизняного й зарубіжного законодавства та практики їхньої реалізації. Авторкою проаналізовано інформаційний обмін для забезпечення здійснення фінансового моніторингу в контексті взаємодії правоохоронних органів й доктринальні та законодавчі підходи до визначення категорії «фінансовий моніторинг». Уткіною Мариною Сергіївною проаналізовано діяльність міжурядового органу – Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF) й охарактеризовано діяльність Національного антикорупційного бюро України як правоохоронного органу за умови взаємодії з іншими органами для здійснення фінансового моніторингу. Авторкою типологізовано основні моделі органів фінансового моніторингу (підрозділів фінансової розвідки) й виокремлено особливості здійснення фінансового моніторингу під час воєнного стану. Дисертантка проаналізувала роль фінансового моніторингу транзакцій з віртуальними активами щодо ефективної протидії відмиванню злочинних доходів й законодавче закріплення механізмів взаємодії правоохоронних органів із фінансовими установами та іншими юридичними особами. Систематизовано основні функції здійснення фінансового моніторингу й проаналізовано місце фінансового моніторингу в системі протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

4. Основні положення та результати дисертаційних досліджень. Основні наукові та практичні результати роботи доповідалися та обговорювалися на наступних міжнародних науково-практичних, науково-теоретичних й наукових конференціях та науково-практичному круглому

столі «Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (Суми, 2021–2022 рр.); «Інноваційність поглядів у європейських фундаментальних науково-практичних дослідженнях із юриспруденції» (Рига, 2021 р.); «Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices» (Таллінн, 2022 р.); «Modern Research in World Science» (Львів, 2022 р.); «Omul, Criminologia, Știința» (Кишинів, 2023 р.); «Механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (Полтава, 2023 р.); «Theoretical and Empirical Scientific Research: Concept and Trends» (Оксфорд, 2023 р.), «Восьмі Таврійські юридичні наукові читання» (Київ, 2023 р.); «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Стамбул, 2023 р.); «Grundlagen Der Modernen Wissenschaftlichen Forschung» (Цюрих, 2023 р.); «Science of XXI Century: Development, Main Theories and Achievements» (Гельсінкі, 2023 р.); «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри» (Суми, 2021 р.).

5. Достовірність положень, висновків та рекомендацій, що сформульовані у дисертаційному дослідженні Уткіної Марини Сергіївни, сумнівів не викликають. Це обумовлено ґрунтовним попереднім теоретичним аналізуванням науково-методологічного базису, наявністю обширної бази статистичних індикаторів дослідження, використання широкого спектру методологічного інструментарію.

6. Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження Уткіної Марини Сергіївни містить нові наукові результати. Зокрема, авторкою запропоновано до дій, які належать до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, віднести дії, пов'язані з використанням благодійної допомоги та волонтерства як інструментів для приховання злочинних доходів, наприклад, здійснення благодійних внесків на імена третіх осіб або створення фіктивних благодійних організацій, привласнення коштів, а також використання волонтерської діяльності для легалізації злочинних доходів за допомогою залучення волонтерів до фіктивних проєктів або інших схем, що дозволяють приховати справжнє походження коштів. Обґрунтовано необхідність закріплення на законодавчому рівні міжвідомчої взаємодії суб'єктів фінансового

моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації злочинних доходів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Розкрито сутність інформаційного забезпечення системи фінансового моніторингу як забезпечення безпеки та стабільності фінансової системи, виявлення та запобігання незаконним фінансовим операціям, а також сприяння протидії й запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення і корупційних діянь. Виділено основні складові інформаційного забезпечення системи фінансового моніторингу. Дисертанткою ґрунтовно досліджено питання принципів фінансового моніторингу як основних засад, що визначають підходи та методологію до виявлення, аналізу та контролю фінансових операцій із метою виявлення та запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення й інших фінансових злочинів. Проаналізовано порядок міжнародної взаємодії і співпраці між суб'єктами фінансового моніторингу України та зарубіжних країн. Запропоновано діяльність суб'єктів національного рівня групувати так: збирання та аналізування інформації; розслідування і виявлення порушень; повідомлення та співпраця; розроблення політики та нормативного регулювання; міжнародна співпраця; запобігання фінансовим ризикам.

Авторкою було удосконалено наявні позиції представників наукової спільноти щодо категорії «фінансовий моніторинг», й запропоновано авторське визначення. Удосконалено підхід до періодизації етапів становлення і розвитку інституту фінансового моніторингу в Україні, рівні вітчизняної законодавчої бази, що регулюють систему фінансового моніторингу: конституційний; рівень законів, що регулюють питання, пов'язані з фінансовими операціями загалом; профільні (спеціалізовані) закони, що регулюють безпосередньо фінансовий моніторинг; рівень підзаконних нормативно-правових актів; міжнародні договори та стандарти; акти суб'єктів державного фінансового моніторингу. У результаті проведеного дослідження удосконалено функції фінансового моніторингу як конкретних своєрідних напрямів його застосування у виконанні різних

функціональних завдань; методи фінансового моніторингу як сукупність структурованих і систематизованих прийомів і засобів (інструментарію), що використовують для збирання, аналізування та оброблення масиву інформаційних даних із метою запобігання та протидії фінансовій злочинності (легалізації злочинних доходів (зокрема й за допомогою віртуальних активів; корупційних діянь та ін.), фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; класифікацію суб'єктів фінансового моніторингу відповідно до їхнього обсягу і компетенції.

7. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що викладені в роботі висновки й пропозиції використані в: науково-дослідницькій діяльності – як основа для подальших досліджень адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу України (акт впровадження Сумського державного університету від 10 травня 2023 р.); освітньому процесі – під час підготовки підручників, навчальних посібників і під час проведення лекцій, семінарських і практичних занять із дисциплін «Адміністративне право», «Фінансове право», «Кримінальне право», «Податкове право», «Господарське право» (акт впровадження Сумського державного університету від 12 вересня 2023 р.); у правозастосовній (практичній) діяльності – під час провадження практичної діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу з метою підвищення ефективності їхньої діяльності (довідка про впровадження від Адвокатського об'єднання «Аспер»).

8. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 53 наукових праці, з яких: 1 колективна монографія, 30 статей, зокрема 19 наукових статей у фахових виданнях України категорії «Б», 6 статей у періодичних наукових виданнях, що індексуються наукометричними базами даних Scopus та Web of Science, 5 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 14 матеріалів доповідей на конференціях і круглих столах, 7 праць, що додатково відображають наукові результати дисертаційного дослідження.

9. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи Уткіної Марини Сергіївни на наявність ознак академічного плагіату за допомогою програмного

забезпечення StrikePlagiarism встановлено коректність посилань на першоджерела інформації для текстових запозичень, а також ілюстративного матеріалу. Не виявлено випадків навмисних спотворень, ознак фальсифікації даних. З урахуванням цього, порушень академічної доброчесності не виявлено.

10. Відповідність фаху. Дисертаційна робота Уткіної Марини Сергіївни за темою, предметом, об'єктом дослідження та змістом визначених завдань, науковою новизною та практичними результатами, теоретико-практичною цінністю відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

У ході перевірки й обговорення дисертаційної роботи до неї не було висунуто жодних зауважень щодо суті самої роботи.

УХВАЛИЛИ:

1. Дисертаційна робота Уткіної Марини Сергіївни на тему «Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні» є завершеною науковою працею, що містить нові науково-обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати щодо розроблення адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу як одного з ефективних методів протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на основі дослідження положень доктринальних джерел, положень чинного вітчизняного й зарубіжного законодавства та практики їхньої реалізації. Робота характеризується єдністю змісту й послідовністю викладу матеріалу, відповідає принципам академічної доброчесності і свідчить про особистий внесок здобувачки в науку.

2. У 53 наукових працях дисертантки повною мірою висвітлено зміст дисертації Уткіної Марини Сергіївни, з них 1 колективна монографія, 30 статей, зокрема 19 наукових статей у фахових виданнях України категорії «Б», 6 статей у періодичних наукових виданнях, що індексуються наукометричними базами даних Scopus та Web of Science, 5 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 14 матеріалів доповідей на

конференціях і круглих столах, 7 праць, що додатково відображають наукові результати дисертаційного дослідження.

3. Дисертація Уткіної Марини Сергіївни на тему «Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні» відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р.

4. З урахуванням значення виконаної роботи та актуальності проведених досліджень дисертаційна робота Уткіної Марини Сергіївни на тему «Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні» рекомендується до представлення на розгляд у спеціалізовану вчену раду Д 55.051.07 на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Рецензенти:

Завідувач кафедри фундаментальної
юриспруденції та конституційного права
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, професор

Володимир СУХОНОС

Професор кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-
економічної безпеки

Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, професор

Микола СТАРИНСЬКИЙ

Завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства

Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, доцент

Ольга БОНДАРЕНКО

Сухоноса В.В., Бондаренко О.В.
Підпис Старинського М.В.
засвідчую
проф. Фролівчук
Триховецька Н.М.